

ή πολλαπλότητα που δηλώνεται μέσα από την μάσκα ήταν έκφραση μιᾶς ἄλλης πολλαπλότητας, μή αναγώγιμης; Μήπως, γιά νά τό διαπιστώσουμε ἀπλά: ἡ πολλαπλότητα τῶν λόγων, ὡς πολλαπλοῦν σημαῖνον, μετα-φέρει ἕνα πολλαπλοῦν σημαίνόμενον;

III. Μέρος Τρίτο: Πολλαπλότητα καί λόγος τῆς ὑποψίας

Ἡ ἔρευνα ὁδηγεῖται, μέσα ἀπό τό τελευταῖο ἐρώτημα, στό ἀκράϊο καί ταυτόχρονα σημαντικότερο στάδιο: στήν ἀναζήτηση τῆς σχέσης τῆς πολλαπλότητας, ὡς ἀθθεντικῆς δηλαδή πρωταρχικῆς πολλαπλότητας, μέ τήν θέληση γιά δύναμη. Τήν ἀθθεντική αὐτή πολλαπλότητα ἐκκαλύπτουν ἡ περιπλάνηση καί ἡ ἀτοπία, ἀθθεντικά στοιχεῖα τοῦ ἀθθεντικοῦ φιλοσοφοῦντος ὑποκειμένου τοῦ ὁποῖου ὁ στοχασμός, ὡς στοχασμός τῆς μεγάλης ὑποψίας, ὑπερβαίνει τήν ἐνότητα καί κινεῖται πρὸς τήν πολλαπλότητα.

Ὁ κ. Λαμπρέλλης πραγματεύθηκε, μέ ἰδιαίτερη διεισδυτικότητα, ἕνα δύσκολο πρόβλημα πού παρουσιάζει ἡ φιλοσοφική σκέψη, τοῦ Nietzsche μετά ἀπό διεξοδική βιβλιογραφική ἔρευνα καί σέ βάθος μελέτη τῶν κειμένων τοῦ φιλοσόφου.

Τά συμπεράσματα τοῦ κ. Λαμπρέλλη ρίχνουν νέο φῶς σέ παραδεδομένες ἐρμηνεῖες τοῦ φιλοσοφικοῦ στοχασμοῦ τοῦ Nietzsche. Ἐκεῖνο ὅμως πού παράλληλα ἔχει γιά μένα ἰδιαίτερη σημασία εἶναι ὁ φιλοσοφικός λόγος τοῦ βιβλίου. Ἐχοντας ἀποφασιστικά ἀπομακρυνθεῖ ἀπό τόν παραθετικό καί περιγραφικό λόγο τῶν φιλοσοφικά ἀνωρίμων πού συχνά ἀπονεκρῶνει τή ζωντανή σκέψη ἑνός φιλοσόφου καί τήν καθιστᾷ ἔκθεμα στόν μουσειακό χῶρο μιᾶς «ἱστορίας τῶν ἰδεῶν», ὁ κ. Λαμπρέλλης εἶχε τήν ἱκανότητα νά ἐντάξει ὀργανικά μέσα στήν ἔρευνά του τήν συμβολή τῶν ξένων μελετητῶν καί νά προσδώσει στό κείμενό του γνήσιο φιλοσοφικό ὕφος.

Τό βιβλίο τοῦ κ. Λαμπρέλλη ἀξίζει νά μελετηθεῖ σοβαρά· δέν δίνει μόνο τό ἔναυσμα γιά μιᾶ ἀμεσότερη προσέγγιση στόν Γερμανό φιλόσοφο, πού χρειάζεται ἐπίπονη ἐξάσκηση στήν ἀνάγνωση, ἀλλά ἐπιτρέπει τήν αἰσιόδοξη διαπίστωση σέ ὅσους παρατηροῦν τελευταῖα τίς μέτριες ἀποδόσεις ἐπιστημόνων καί στοχαστῶν στόν χῶρο τῆς φιλοσοφίας ὅτι μπορεῖ καί γίνεται στήν Ἑλλάδα σοβαρό ἔργο.

ΤΕΡΕΖΑ ΠΕΝΤΖΟΠΟΥΛΟΥ-ΒΑΛΑΛΑ
ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Μανώλη Μαρκάκη, *Σύστημα μιᾶς φιλοσοφίας τῆς πράξεως* Ἀθήνα, 1988 σ. 30

Ἕνας πεζός ποιητικός λόγος εἶναι ὁ φιλοσοφικός στοχασμός, ἐλεύθερος καί πηγαῖος τοῦ Μανώλη Μαρκάκη. Καί ἔρχεται σέ χτυπητή ἀντίθεση μέ τήν ἐννοια τοῦ «συστήματος» πού ἀπαιτεῖ τόν ἀδστηρό, ἀφαιρετικό ἀπογυμνωμένο ἀπό συγκινησιακά στοιχεῖα λόγο. Γιατί ἀσφαλῶς δέν ὑπακούουν στή συστηματική, μεθοδική ἀπαιτήτηση γιά ἐξωτερική λογική συνοχή οἱ εἰκόνες πού αἰσθάνεσαι πῶς ἀναβλύζουν ἀθόρμητα καί πῶς συμπαρασύρουν μέ τήν ὀρμή τους τά διανοήματα ἀφήνοντας στόν γραπτό λόγο τοῦ συγγραφέα τή σφραγίδα τους.

Τήν πράξη τήν συλλαμβάνει ὁ Μ. Μαρκάκης κατ' ἀρχήν μέσα ἀπό τούς ἐσωτερικούς καί τούς ἐξωτερικούς της ὄρους καί τήν θέτει ὡς θεμέλιο τῆς συνειδήσεως:

Γράφει:

«Στήν πράξη οίκοδομῶ τήν συνείδησή μου καί σ' αὐτήν ἀντικαθρεφτίζεται ἡ αἰώνια ἀντινομία τῆς ιδέας καί τῆς ὕλης, τῆς ἐλευθερίας καί τῆς ἀναγκαιότη-
τας».

Καί εἶναι ἀποκαλυπτικό γιά τήν ὄλη φιλοσοφική στάση τοῦ συγγραφέα ὅτι στοὺς ἐσωτερικούς ὅρους τοποθετεῖ πρῶτα τήν μνήμη καί τήν βούληση καί ὕστερα τή συνείδηση καί αὐτό πού ὀνομάζει «ἰθαγένεια». Σ' αὐτόν τόν τελευταῖο ὅρο θά σταθῶ: Εἶναι ἐκεῖνος πού κίνησε τό ἐνδιαφέρον μου.

Ἡ ἰθαγένεια ὅπως τήν παρουσιάζει ὁ Μαρκάκης εἶναι ἡ ἀνακάλυψη τοῦ οἰκείου τόπου τῆς φιλοσοφίας ὡς ἄσκησης τοῦ νοῦ. Ἰθαγένεια, σημαίνει, θά ἔλεγα, τήν οἰκείωση πού λειτουργεῖ δεσμευτικά γιά ὅποιον ἔχει ἤδη δεχθεῖ τό «θαυμάζειν» ὡς ἀφετηρία καί τέρμα τῆς φιλοσοφικῆς ἀναζήτησης. Ἡ οἰκείωση καί ὄχι ἐξοικείωση. Ἡ οἰκείωση διαφέρει ἀπό τήν τελευταία. Εἶναι ἐσωτερική, ὑπάρχει ἢ δέν ὑπάρχει. Ἀντίθετα, ἡ ἐξοικείωση μπορεῖ ἔντεχνα νά ἀποκτηθεῖ. Δέν γίνεται ὅμως ποτέ οἰκείωση. Ὁ χῶρος τῆς εἶναι ἡ ἐξωτερικότητα. Ἡ οἰκείωση, γιά νά ἐκφρασθῶ σαφέστερα εἶναι τό ὄντολογικό ἀντίκρυσμα τῆς ἐξοικείωσης. Ὅταν αὐτό ἀπουσιάζει τότε ἡ ἐξοικείωση διατηρεῖται σέ μίαν ἔντεχνη αἰώρηση στό κενό ἑνός λόγου πού οὔτε λέγει οὔτε σημαίνει· ἀπλῶς ἐπαναλαμβάνει.

«Πρόκειται γιά τήν κλήση τοῦ φιλοσοφικοῦ λόγου, βία καί κρίσιμη πού δέν ἀπορρεῖ ἀπό τήν συσσωρευτική γνώση ἀλλά ἀπό μιά αἴσθηση γιά τό ἄμεσο καί τό μακρυνό, μιά ὑπόνοια γιά τά σημεία τά μελλούμενα».

Φύση, κοινωνία, πολιτισμός πολιτική ἀκολουθοῦν στή σειρά καί συνιστοῦν τοὺς ἐξωτερικούς ὅρους τῆς πράξης.

Μέσα ἀπό τοὺς ὅρους τῆς ἡ πράξη μορφοποιεῖται μέ τρόπο ὥστε κάθε μορφοποίηση νά εἶναι καί μιά μεταμόρφωσή της. Γιατί, ἡ πράξη δέν ὀρίζεται, περιορίζεται ἀπλῶς μέσα ἀπό τίς μορφές της γιά νά βρεῖ τήν ὑψηλότερή της μορφή στην ἀξία. Καί ἡ ἀξία εἶναι «ἔνταση καί τάση». Ἐτσι ἡ πράξη μεταμορφώνεται σ' αὐτό πού ξεφεύγει ἀπό κάθε περιορισμό, σ' αὐτό πού δυναμικά καθορίζει κάθε περιορισμό, σ' αὐτό πού δυναμικά καθορίζει τόν μετατοπισμό τῶν μορφῶν τῆς πράξης πού εἶναι, σέ τελευταία ἀνάλυση, ἡ ἀξία.

Ἠθική καί Δικαιοσύνη ἀποτελοῦν μέσα ἀπό τή δυναμική τους τίς δύο βαθύτερες καί οὐσιαστικότερες μορφές τῆς τελεολογίας τῆς πράξης.

Στό κείμενο αὐτό τοῦ Μανώλη Μαρκάκη πού ἀποτελεῖ τό τελευταῖο κεφάλαιο τοῦ ὀλοκληρωμένου συγγράμματος «Φιλοσοφία τοῦ πνεύματος» ὑπάρχει μιά διάσταση ἀυθεντικότητας πού πηγάζει κυρίως ἀπό τήν συγκινησιακή προσέγγιση στά φιλοσοφικά διανοήματα φωτισμένη ἀπό μιά διαίσθηση βάθους. Καί ἀποτελοῦν αὐτοί οἱ στοχασμοί πρόκληση στις ἡμέρες μας ὅπου ὁ ἐπιστημονικός καί ὁ ἐπιστημολογικός λόγος ἔρχεται ὄλο καί περισσότερο νά μεταβάλλει τόν χῶρο τῆς φιλοσοφικῆς ἀναδίπλωσης σέ χῶρο ἐξωτερικό καί ἐπίπεδο.

ΤΕΡΕΖΑ ΠΕΝΤΖΟΠΟΥΛΟΥ - ΒΑΛΛΑΛΑ
ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟΥ ΠΑΝ/ΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ